

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Осадчук І. О.

аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ АДВОКАТОМ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У сучасних умовах воєнного стану забезпечення права затриманої особи на захист є одним із ключових елементів правової держави. Безоплатна вторинна правнича допомога (далі — БВПД) виступає одним з основних механізмів реалізації цього права, що гарантується Конституцією України, міжнародними договорами та практикою Європейського суду з прав людини (далі — ЄСПЛ). З початком збройної агресії суттєво зросла кількість кримінальних проваджень за злочинами проти основ національної безпеки, в яких участь захисників відбувається переважно за призначенням. Це актуалізує питання якості, повноти та своєчасності надання безоплатної правничої допомоги.

Законом України «Про безоплатну правничу допомогу» від 02.06.2011 року № 3460-VI передбачено два види правничої допомоги, а саме первинна та вторинна. Основним завданням безоплатної вторинної правничої допомоги є створення рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя. З цією метою в межах вторинної правничої допомоги можуть надаватися такі правові послуги як захист, здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами та складення документів процесуального характеру [1].

Свої особливості отримало врегулювання питання про затримання в умовах воєнного стану. Перелік підстав для затримання в умовах воєнного стану, порівняно із мирним часом, є розширеним, оскільки законодавчо встановлена можливість затримувати особу не лише з підстав визначених у ст. 208 КПК України, а й у випадках, коли є підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні фактично будь-якого виду злочину. Така підстава, зокрема, може бути покладена в обґрунтування затримання особи, підозрюваної у колабораційній діяльності, порушенні законів та звичаїв війни, створенні не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, а також «невоєнних злочинів» тощо [2, с. 373].

Право на захист є невід'ємним і не може бути обмежене навіть під час воєнного стану. На практиці реалізація цього права ускладнюється

ся низкою чинників: 1) порушенням процесуальних вимог під час затримання (незаконні затримання, перевищення строків тримання, несвоєчасне повідомлення центрів БВПД); 2) недостатньою оперативністю та якістю правничої допомоги — адвокати не завжди мають можливість своєчасно прибути до затриманої особи через технічні та організаційні обмеження (зокрема, комендантську годину, відсутність зв'язку тощо); 3) відсутністю єдиного механізму координації між правоохоронними органами та центрами БВПД.

Окремо проблемним є питання участі адвокатів у провадженнях *in absentia* — за відсутності підозрюваного чи обвинуваченого. Така форма розгляду передбачена Кримінальним процесуальним кодексом України (далі — КПК) і відповідає міжнародним стандартам (практика ЄСПЛ у справах *Sejdovic v. Italy*, *Sanader v. Croatia*). Однак на практиці адвокати, які здійснюють захист у таких справах, стикаються з неконструктивним тиском з боку Координаційного центру з надання БВПД, який фактично втручається в адвокатську діяльність, оцінює процесуальну позицію та ставить оплату праці в залежність від присутності клієнта [3]. Такі дії суперечать ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», яка прямо забороняє втручання у правову позицію адвоката [4].

Ще однією системною проблемою є порушення принципу безперервності захисту. Центри БВПД можуть призначати різних адвокатів для окремих процесуальних дій (розгляд запобіжного заходу, спеціальне досудове розслідування, ознайомлення з матеріалами тощо), що унеможливлює формування цілісної лінії захисту і знижує його ефективність.

Система безоплатної вторинної правничої допомоги потребує: 1) удосконалення механізму взаємодії між правоохоронними органами та центрами БВПД з метою оперативного інформування про затримання; 2) забезпечення безперервності участі захисника у кримінальних провадженнях, особливо щодо злочинів проти основ національної безпеки; 3) виключення будь-яких форм втручання у правову позицію адвоката та створення умов для незалежного здійснення захисту; 4) підвищення якості та ефективності БВПД, у тому числі через запровадження оцінки з боку затриманих осіб і розширення стандартів якості надання допомоги.

Список використаної літератури

1. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011 року № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2011. № 51. Ст. 577.
2. Фоміна Т. Г., Рогальська В. В. Затримання особи в умовах воєнного стану: підстави та уповноважені службові особи на здійснення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 371–376.

3. Звіт Національної асоціації адвокатів України з актуальних питань функціонування системи безоплатної правничої допомоги в Україні за 2023 рік. URL:[https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/ %D0 %97 %D0 %B2 %D1 %96 %D1 %82 %20 %D0 %91 %D0 %9F %D0 %94_2023_.pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/%D0%D1%96%D1%82%D0%91%D0%9F%D0%94_2023_.pdf)
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради. 2013, № 27, ст. 282.

Науковий керівник: завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», д. ю. н., професор, заслужений юрист України **Баканьова Нана Мезенівна**

Сокалюк В. П.

аспірант Київського університету права НАН України,
адвокат, член Ради адвокатів Одеської області

РОЛЬ АДВОКАТА У ДОВЕДЕННІ ПРАВОВОЇ ПОЗИЦІЇ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ДОВЕДЕННЯ У ЦПК УКРАЇНИ

В частині першій статті 81 Глави п'ятої «Докази та доказування» ЦПК України (надалі — ЦПК) передбачено, що кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, установлених цим Кодексом [1]. Отже, у процесі доказування адвокат сторони повинен саме довести суду відповідні обставини, які є підставою її позовних вимог чи заперечень на позов, а не доказати їх.

Дуже часто виграють судові справи не ті адвокати, які мають відповідні докази, а ті, хто зміг ґрунтовно і переконливо висловити свою правову позицію, тим самим довести суду свою правоту. Навіть в Конституції України (п. 3 ч. 2 ст.129) [2] зазначено, що основними засадами судочинства є: «3) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості».

Як зазначено в п. 3 ч. 1 ст. 43 ЦПК [1], учасники справи мають право подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб. Однак в ст. 89 ЦПК [1], яка регламентує оцінку доказів судом, передбачене Конституцією положення щодо доведення перед судом переконливості доказів не отримало розвитку, оскільки в зазначеній статті та в цілому в ЦПК відсутнє унормування процедури доведення щодо тих чи інших доказів.